

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Christophori Cellarii Compendium Antiquitatum
Romanorum**

Cellarius, Christoph

Halae Magdeburgicae, 1774

VD18 10161015

Sect. II. De Vestibus Militaribus.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17085

angusti, quam gestabant equites. s) PLINIUS lib. VIII. epist. 23. num. 2: *latum clauum in domo mea induerat*, id est: tunicam lati clavi senatoriam. Adde lib. II. epist. 9. num. 2. HORATIUS lib. I. sat. 6. v. 28:

latum demisit pectore clauum.

SVETONIUS in Augusto cap. XCIV: *sumentem virilem togam, tunica lati clavi resuta ex utraque parte ad pedes decidit.* Hic vero puer extra ordinem ab auunculo maiore Iulio Cæsare senatoriam togam acceperat. Angusticlauii (ab angusti clavi tunica ita adpellati) erant equites. VELLEIVS PATERCVLVVS lib. II. cap. 88. de Mæcenate, qui noluit in senatum cooptari: *vixit angusto clauo bene contentus, nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit.*

SECT. II.

DE VESTIBVS MILITARIBVS.

§. I.

VESTES militares erant breuiores agilitatis

Kk 2

tis

s) ALB. RVBENIVS in egregio suo de re vestiaria commentario primus nos veram clauorum in tunicis Romanis formam monstrauit. Fusc enim ibi probauit, clauum non rotundum ad capitis clavi formam, sed oblongum instar lineæ purpureæ fuisse, quæ per totam tunicam a summa ad imam oram extenderetur; tunicam senatoriam vno tantum lato clauo, equestrem vero duobus iisque angustis ornatam esse; senatoriam tunicam inde clauo & purpuræ; equestrem vero clauorum & purpurarum in multitudinis numero habuisse nomen; in veste palmata & purpurea clauum hunc aureum exstitisse; mappas clauatas pari modo factas, ac linea purpurea in ora præditas fuisse.

tis caussa. Nec interiores militum vestes a ceteris erant distinctæ, sed tantummodo exterior, quam generali nomine adpellabant *sagum*, t) quod togæ opponebatur, ut hæc pacis, illud belli signum esset. NONIUS: *sagum*, *vestimentum militare*. Dicitur etiam *sagulum* frequenter diminutivi forma, quia brevius, quam toga erat. VIRGILIUS *Aeneid. lib. VIII. v. 660*:

Virgatis lucent sagulis.

& SVETONIUS in *Augusto cap. XXVI*: *centurio princeps legationis reiecto sagulo ostendens gladii capulum*. Hinc dicuntur *sagati* & *sagulati*. CICERO *Philipp. XIV. cap. I*: *cras sagati prodeamus*. SVETONIUS in *Vitellio cap. XI*: *sagulatis comitibus*. Nec in bello tantum & castris sagorum usus erat, sed belli etiam tempore grauioris periculosiorisque in vrbe ciues omnes sagati erant. Vid. *epit. LIVII lib. LXXII*. de Italico bello, quod etiam *Marsicum*, seu *socialis* dicitur: *saga populus sumsit*; & *epit. lib. LXXIII*: *ob eam victoriam Roma saga posita sunt*. u) §. II.

t) Sagum apertum & fibula instructum toga brevius, tunica vero paullo longius fuit: CONF. FERRARIUS de *re vestiar. part. II. lib. 13. cap. 8. seq.* Eo utebantur non solum gregales & manipulares milites, sed etiam ipsi centurionum duces, quemadmodum de centurionibus & tribunicis ex SVETONIO *vit. Aug. cap. XXVI*. & LIVIO *lib. VII. cap. 34.* liquet. Vestes eiusmodi aperta, ut sagum fuit, ne de humeris caderent, fibula negebantur, de cuius figura OCTAVIUM FERRARIUM de *re vestiar. part. II. lib. I. cap. 16.* adeas.

u) Adde hæc VELLEII verba *lib. II. cap. 16. §. 4*: *tam varia atque atrox fortuna Italici belli fuit, ut per biennium*

§. II.

Paludamentum ducis erat, siue imperatoris vestimentum exterius, qui inde *paludatus* dictus. PLINIUS *lib. XXII. cap. 2.* dixit *imperatoria paludamenta.* LIVIUS *lib. IX. cap. 5.* de consulibus in *fureulis caudinis: paludamenta detracta.* Origo ostenditur a FLORO *lib. I. cap. 5.* qui & *lib. IV. cap. 2.* Iulii Cæsaris paludamentum memorat. CICERO *lib. XV. epist. 17:* *Pansa noster paludatus profectus est.* Græci dicebant *chlamydem*, quæ eadem ac paludamentum, x) UT NONIUS MAR-

Kk 3

CEL-

nium continuum duo Romani consules, Rutilius, ac deinde Cato Porcius, ab hostibus occiderentur, exercitus populi Romani multis in locis funderentur, utque ad *saga* iretur, diuque in eo habitu maneretur. Pro materia eamque præparandi ratione pretium *sagorum* differēbat: militum enim *gregalium* & *manipularium* *saga* crassiora ac viliora iis fuerunt, quibus ordinum duces utebantur. A *sago* Romano, Gallicum, Germanicum & Hispanicum secundum formam *paullulum* differēbat. Plura edisserit memoratus FERRARIUS *libro laudato.*

x) Multi putant, *sagi* & *chlamydis* nullam fuisse differentiam apud veteres. Sed discrimen satis patet ex TREBELLIO POLLIONE *vit. Claud. cap. XIV. p. 385.* ubi *sago-chlamydis*, siue vestis, cuius forma ex *sagi* & *chlamydis* figura simul composita fuit, fit mentio, ad quem locum SALMASIUS obseruat, *sagum* quadratum, *chlamydem* vero rotundam fuisse. *Sagum* militum, *paludamentum* imperatorum proprium fuit; *chlamys* vero in antiquis ingenii monumentis & militibus & eorum ducibus adscribitur. Satis hoc patet ex veterum testimoniis, quæ apud PITISCVM *lex. ant. Roman.* vocibus *chlamys*, *paludamentum* & *sagum* leguntur: adde LAZA-

RVM

CELLVS obseruauit. Inde CICERO *pro Rabirio postum. cap. X. chlamydatum* Luc. Sullam imperatorem dixit. Raro autem Latini vtuntur voce *chlamydis*.

SECT. III.
DE VESTIBVS MVLIERVM.

§. I.

VESTIS mulierum præcipua & propria erat stola & palla. *Stola* ad talos vsque, siue plantas demittebatur, y) multis rugis ac plicis constricta.

HO-

RUMBAYFIVM *de re vestiar. cap. II. & XIV. OCTAV. FERRARIUM de re vestiar. lib. II. cap. 3. seq. & IVST. LIPSIVM de milit. Rom. lib. II. cap. 12.*
y) *Stola* manicata & talaris fuit plerumque limbis purpureis atque aureis ornata: conf. PHIL. LVD. HANNEKENIVM *de cur. domest. Rom. diff. I. cap. 3. §. 9. p. 40.* Matronæ purpureas stolas gerebant; in luctu vero albæ erant, quamuis id alii de atro colore sibi persuaderent. *Stolam* cingebat *zona*, quapropter ea a MARTIALI *lib. XIV. epigr. 131.* ad muliebria refertur ornamenta. *Stolæ* loco in luctu *ricinium* sumebant, de quo vestimenti genere OCTAV. FERRARIUS *analect. de re vestiar. cap. IX.* CONR. RITTERSHVSIVS *ad leg. XII. tab. class. I. cap. 4. & 10.* KIRCHMANNVS *de funerib. Romanor. lib. II. cap. 17. p. 236. seq.* legendi sunt. Gerebant etiam *amiculum*, quæ vestis fuit superior, teste LIVIO *lib. XXVII. cap. 4. lib. XXXIV. cap. 7.* *Mitra* muliebre capitis tegumentum erat: vid. CLAVD. SALMASIVM *exercit. Plinian. p. 392.* De *calantica*, etiam a mulieribus capiti imposita, ANDR. TIRAQVELLVS *not. ad Alex. ab Alexandr. lib. V. cap. 18; de reticulis & vittis*, quibus feminæ comam

CO-